

הרעיון בא, כמו רעיונות טובים רבים, במקרה.

בעת ישיבת-מערכת שיגרתית הזכיר אלי תבור את הסרט אשתקד במאריינבאד. תבור, האחראי למדור הקולנוע, סיפר כי מפיצי הסרט חוששים להציגו בפני הקהל הרחב, בגלל רמתו האמנותית הגבוהה.

העורך הראשי, היחיד שראה עד אז את הסרט, אמר שתהיה זאת שערוריה. דעתו היתה שזו אחת מיצירות הפאר של הדור.

מישהו מחבריה-מערכת ספק שאל ספק הציג: "אז למה שלא נציג אותו בפני הרעיון קוראים שלנו ונראה איך יגיבו?"

★ ★ ★

כעבור רגע עברנו לנושא אחר, וההצעה נשכחה. אך לא לגמרי. היא קנתה לה אחיזה, אי-שם, במחוז של אלי תבור.

גם תבור לא האמין באפשרות ביצועה. הצגת סרט כזה עולה בכסף רב, כי היא מחייבת את ביטולה של הצגה רגילה, את תשלום השכר למקרינים ולסדרנים, ועוד ועוד.

בכל זאת הזכיר תבור את הרעיון, כלאחר יד, בשיחה עם מר שטיינר, המפיץ. לתמהונו זכה בו במקום לתשובה חיובית מפי איש קולנוע רב-מעוף זה. סרטי שטיינר היה מוכן להביא את הקרבן הדרוש, לייחד הצגה מיוחדת לקוראי העולם הזה. בצורה זאת קיווה לרכוש במקום קהל מיוחד, בעל רמה גבוהה מן הממוצע, שתגובתו תכשיר את הקרקע להקרנה סדירה של הסרט.

וכך התכנסו, ביום החמישי האחרון, שש מאות מקוראי העולם הזה באולם ארמון

בעיני רוחנו. כל כתיבה היא, ביסודו של דבר, צד אחד של דו-שיח. אי אפשר לכתוב לכתובת ריקה. כל כותב רואה לפניו דמות כלשהי, אמיתית או דמיונית, אליה הוא מכוון את דבריו.

מובן שאנחנו נתקלים באחדים מקוראי העולם הזה תוך כדי עבודתנו, וגם מתוך לעבודתנו. אנחנו רואים אותם עומדים ליד הקיוסקים וקונים את הגליון. אנחנו יודעים כי המחקר המדעי האחרון שנערך למעננה, לפני כשמונה שנים, הביא לכלל סיכום שהקורא הממוצע של העתון הוא כבן 30, יליד הארץ, בוגר תיכון.

אבל רק לעיתים ניתן לנו להיפגש עם

שכל אחד מהם נפגש בפעם הראשונה עם 599 קוראים אחרים.

★ ★ ★

ההתרשמות שלי (ואני מקוה שגם התי-רשמותך שלך, אם היית נוכח) היתה חיובית ביותר. הקהל שנכח באולם לא דמה לאותה קאריקטורה, אשר אויבינו כה אוהבים לצייר אותה. היה זה מיפגש של האינטליגנציה הישראלית הצעירה — החל בסטודנטים, בראשית שנות העשרים שלהם, וכלה ברופאים ועורכי-דין בסוף שנות הארבעים, בתוספת תלמידי גמנסיות, וגם מספר נאות של ראשי-ישיבה ועקרות בית.

אם מותר לערוך אומדנה לפי טביעת-

בשורה הראשונה (רק פסיכולוג יכול להסי-ביר מדוע תפסו גם הפעם שורה זאת דחקה, למרות שהפעם לא היו המקומות מסומנים). הם פגמו במידה מסויימת בהגאת הקהל האמיתי. הרושם שהתעורר: הם באו בכוחה להפריע, עשו זאת בהתמדה.

אמר על כך פיטר פריי, בעת החיובות: "הערב ישבו בשורות הראשונות כמה חברה, שמצאו את הפרקן לייצור-הביטוי שלהם בכך שניסו לפרוץ גם הם את ה-מקובל. הם שרקו וצעקו.

"ברצוני לומר על כך: אם ניתן לקהל זה להכתוב לנו מה נראה ומה לא — הרי אז איננו נמצאים בדרך אל הלבאנטיניות, אלא כבר הפכנו לבאנטינים (מחיאיות כפיים טוענות).

"אי אפשר שכמה טיפוסים כאלה יישבו באולם, יצפצפו על הקהל ועל המשטרה שאינה עושה כלום. לא יתכן שהמשטרה לא תאסור אנשים כאלה, ולא תכניס אותם ל-בתי-חולים לחולי-רוח או לבתי-הסוהר."

בשעה שאמר זאת לא ידע פריי כי בעת ההצגה הזעקה המשטרה ונתבקשה להוציא ששה צעירים אלה מן האולם. השוטרים, שעמדו בחוב לפני הבניין, סירבו להתערב בטענה שזה לא נוגע להם. שני צילצולים ל-999 היו לשוא. אחרי הצילצול השלישי הופיעה גיידת. השוטרים קבעו שבאותו רגע לא הפריע איש, סירבו להישאר והסתלקו.

השוטרים לא ידעו, כמובן, כי לא היתה זאת הצגה רגילה. לאדישותם לא היה כל מניע ציבורי. היא שיקפה רק את אולת-היד הרגילה של המשטרה, שחולה מזמן מלהחת גורם יעיל לשמירה על הסדר.

אגב, גם זה היה סימן-היכר המעיד על רמת הקהל: איש לא יצא מכליו, איש לא נגרר אחרי הפרובוקציה. במשמעת-עצמית למופת התעלמו ה-600 מקיום הששה. בוז אילם זה הוריד את המוראל של המפריעים המופרעים, וכמעט השתיקם.

★ ★ ★

את המטרה האמיתית של ההצגה הצליח פיטר פריי להגדיר יפה:

"מדי פעם מנסים אצלנו להביא ארצה סרטים, המקובלים בעולם כיצירות טובות ומצטיינות. סרטים כאלה הולכים אצלנו שלושה ימים או שבוע, או שבכלל אין מציגים אותם.

"כך, בדיוק, קרה לסרטי אינגמאר ברגמן. הם היו מונחים במשך שנים על מרפי המפיצים בתל-אביב. עד שברגמן יצר לב-סוף, ברוב השם, סרט עם אוגס — וזה כבש. אחרי זה היה הקהל המיטכן נאלץ לראות עוד כמה סרטים מצטיינים של ברגמן. "אילו היה בסרט אשתקד במאריינבאד איזה קטע קטן של אוגס — אין ספק שהוא היה מציל את המצב..."

"מה שאנחנו עושים כאן היום זה מעין הפגנה — הפגנה למען הסרט הטוב."

★ ★ ★

על הסרט עצמו היו הדעות, כמובן, חלוד-קות. זה טיבו של סרט מזהיר ויוצא-דופן — הוא מעורר אהדה קיצונית, וגם הסתיי-גות קיצונית. שתי הגישות הקיצוניות ה-אלה יוצגו, בעת הסימפוזיון, עליידי פיטר פריי (בעד) ועידוא בן-גוריון (נגד).

"מה ראינו הערב?" שאל פריי, והשיב מייד: "ראינו את עצמנו. כל יצירה אמנו-תית — בסרט, על הבמה, בספר, בשיד — מראה לנו קודם כל את עצמנו. כל דמות מייצגת חלק מעצמנו. היא עוזרת לנו ל-הבין את עצמנו, להתמודד עם עצמנו. כזה הוא מאקבת של שקספיר — שלא היה קיים מעולם, שהוא פרי דמיונו של סופר, והי-קיים בכל זאת בתוכנו. הוא הדין לגבי גיבורי סרט זה."

"ראינו סיפור אהבה פשוט, המדבר אל

עין, הייתי אומר כי הממוצע של הנוכחים היה, בערך, כלהלן: זוג נשוי, קצת מעל לגיל שלושים, ילידי הארץ, בעלי רמת-מחיה מעל לממוצע הארצי. (אולי כדאי, כפי ש-אמרו לנו כמה מן הנוכחים — שנשאלו עליידי כתבינו, במישאל-בוק בפתח האולם — לערוך שוב מחקר מדעי לקביעת הרכב ציבורי-קוראים ודעתם על העתון).

סימן-היכר מאלף אחר, המעיד על רמת הנוכחים: בתום ההצגה, אחרי שעה אחת-עשרה בלילה, כאשר ניגשנו לעריכת סימפוז-יון קצר על הסרט, עזב רק חלק קטן מאז מן הקהל את האולם. הרוב המכריע נשאר במקומותיו, הקשיב בדריכות לדברי המתחכ-חיים, ואף הגיב בערנות על הדברים, בי-מחאות-כפיים ובקריאות-ביניינים.

★ ★ ★

אחת הסיבות, שבגללן חשש מפיץ-הסרט להציגו בפני הקהל הרחב, היתה נעוצה ב-אותה תופעה ישראלית חדישה, שאפשר ל-כנותה בשם "בריונות הקולנוע".

כמעט בכל הצגה של סרט טוב תפוסות השורות הראשונות עליידי צעירים מופרעים בנפשם, המפריעים באופן שיטתי להצגות, מטילים טרור על כל שאר הקהל, מבלי שהמשטרה תגוקף אצבע.

סרט כמו אשתקד במאריינבאד, שכולו פיוט מופשט, מגרה את יצירה-הרס של מופרעים אלה במיוחד. זה היה ברור למפיץ. זה היה ברור גם לנו. בעת תיכנון ההצגה שאלנו את עצמנו: האם אפשר לנקוט פעולה מונעת בפני האפשרות שטיפוסים כאלה י-תנגדו להצגה? האם מותר לנו, למשל, לסרב להעניק כרטיס-הזמנה לצעירים מסוג זה, על פי הרושם החיצוני בלבד? החלטנו שאין הדבר הוגן.

כך הצליחו, בכל זאת, חצי-תריסר צעירים כאלה להסתנן לאולם ולתפוס את מקומם

"אשתקד במאריינבאד" — קוראי "העולם הזה" בסימפוזיון אחרי ההצגה

ציבור גדול, המורכב כולו מקוראי העולם הזה. כזה היה אותו ערב של מוצאי-שבת, לפני שנתיים, כשהופיע הגליון המיוחד של העולם הזה שגילה את דבר מאסרו של ה"ד"ר ישראל בר. אלפי הקוראים, שהמתינו אז במתיחות דרוכה להופעת הגליון ברחוב די-זנגוף, היו חתך מעניין של ציבור הקוראים.

הצגת מאריינבאד הייתה הזדמנות נוספת כזאת. ראינו פנים אל פנים 600 מקוראינו. בשבילנו היתה זאת חוויה. אני מתאר לעצמי שהיתה זאת חוויה גם לרבים מן הנוכחים,

★ ★ ★

בשבילנו, חברי המערכת, היתה זאת חוויה מיוחדת.

אנו כותבים בשבילך. ליתר דיוק, אנחנו כותבים לך. אבל איננו מכירים אותך פנים אל פנים.

בעת הכתיבה, אנחנו מתארים לנו אותך

